

NADAN VIDOŠEVIĆ

Predsjednik **Hrvatske gospodarske komore** Nadan Vidošević nalazi se na čelu **Tvornice Kraš** od 2005. godine. Ove godine *Kraš* slavi 100. obljetnicu, kao i nogometni klub **Hajduk**, kojim je predsjedavao sredinom devedesetih, kada su Hajdukovci vrlo visoko kotirali u Europi. G. Vidošević bio je čelni čovjek **Hrvatskog nogometnog saveza**, a na čelo hrvatske nogometne reprezentacije doveo je Miroslava Blaževića, i tako inicirao tzv. *Vatrene*. U to vrijeme stadioni su bili bez nasilja – ponosno nam otkriva u **Kraševoj** sobi za sastanke. Na stolu su ponuđene *Bajadere* i *Fontane*. Nadan Vidošević, Dalmatinac u Zagrebu, bio je ministar – premijer (još) nije. Na posljednjim izborima kandidirao se za predsjednika Republike Hrvatske.

Nekada poznate Kraševe robne marke još uvijek su tu.

“Snaga **Kraša**, snaga je njegovih robnih marki. Sa stotinu godina, to je najstarija industrija te vrste na ovim prostorima. Ne postoji obitelj koja nije podizala djecu uz naše čokoladice. *Bajadera* je simbol darivanja. Tko nije doživio erotičnost *Griotte*? Svi jedu *Čokoladne napolitanke*, *Domaćicu*, uz *Bronhi* lakše se diše, bilo kuda *Ki-ki* svuda. (Osmjeh) To je više nego bogata konditorska povijest.“

Koliko godišnje proizvedete?

“Oko 35 tisuća tona.“

Kraš i Slovenija?

“U Sloveniji imamo kontinuitet. (Smijeh) Tijekom rata, devedesetih godina, izgubili smo veliki dio bivšeg jugoslavenskog tržišta, što nam je nanijelo veliku štetu. Slovenija je prva konsolidirala trgovinu, otpočela s novim načinima trgovanja, s novim pristupima. Velikim dijelom o interesu trgovaca ovisi kako će se prodavati pojedini brand, hoće li na polici biti hrvatskih brandova, hoće li se među njima naći i **Kraševi** proizvodi. Kraševa *Ledena kocka* najbolje se prodavala na slovenskom tržištu, Slovenci su je prihvatili kao svoju. Od svih industrija na ovim prostorima trgovina je doživjela najveću, najdramatičniju promjenu.“

Najdramatičniju?

“Pristup trgovini kao poslu potpuno se promijenio! Dogodila se privatna marka, jedan od najvažnijih fenomena suvremenog ekonomskog svijeta. Nekoć je bilo uvriježeno da dominira onaj, koji ima proizvodnju, a danas dominiraju oni koji imaju primarnu proizvodnju, sirovine te, konačno, trgovci i njihove police. Klasični gospodar ekonomske situacije, proizvođač, našao se negdje između svega toga.“

Navodno je Kraš vrlo popularan u Saudijskoj Arabiji?

“Približno polovicu svojih proizvoda prodajemo na međunarodnom tržištu. Dominira regija od Slovenije do Makedonije, mada niti naši prekooceanski poslovi nisu zanemarivi, **Kraševa** napolitanka našla je u Saudijskoj Arabiji svoje mjesto, a probija se cijelim Arapskim poluotokom. Sjeverna Afrika nudi velike mogućnosti, međutim, stvarni problem je tečaj kune. Hrvatska ima vrlo rigidnu monetarnu politiku, posebice tečajnu. Tijekom više od posljednjih deset godina tečaj dolara bio je vrlo nestabilan, s tendencijom padanja, što je rušilo našu

kalkulaciju na tim tržištima. Tradicionalno smo prisutni u Australiji, SAD-u i Kanadi, kao i u Europi, gdje posljednjih godina intenzivno osvajamo Skandinavsko tržište.“

Recesija vas, dakle, nije pogodila?

“**Kraš** se isplatila politika, zbog koje su ga cijeli niz godina kritizirali. Rastao je organski, nije se razmetao, i zato je imao iznimno zdravu bilancu. Niske kamate tijekom krize za **Kraš** su bile najbolji vjetar u leđa, zato je to uspješan stogodišnjak, kojemu se konzervativna politika isplatila.“

U Sloveniji se privatizacija odvijala tako, da su novopečeni menadžeri dizali kredite na račun preuzetih poduzeća, a potom je sve počelo tonuti.

“**Kraš** nije tipičan. Mi smo poduzeće koje čine **Kraševi** zaposlenici i mali dioničari. Oni su kraljevnica **Kraševe** vlasničke strukture. Visoka lojalnost umirovljenih djelatnika, također je naš fenomen. Stabilne dividende pridonijele su čvrstoći vlasničke strukture. Naravno, tijekom posljednjih dvadeset godina bilo je neprijateljskih pokušaja preuzimanja tvornice, bilo je mnogo neugodnosti, no naša vlasnička struktura izdržala je, održali smo vitalnost tvornice, koja je danas lider u jugoistočnoj Europi.“

Kažete, Kraš je iznimka?

“Hrvatska nije imala jedan model privatizacije, nego je koristila sve poznate modele. Ne postoji model privatizacije koji Europa nije izmislila, a da u Hrvatskoj nije isproban. Bilo je tu svega. Nitko nije zadovoljan s našom privatizacijom. I sam se nastojim izvući iz takvog raspoloženja, jer znam da ne postoji niti jedna država koja je zadovoljna s privatizacijom. Čak niti Njemačka, u kojoj su uvjeti bili više nego regularni. Ukratko, nekada zajednička, državna imovina, postala je, u većoj ili manjoj mjeri, nečija. Bili su to nužni procesi, pokušaji povratka u normalne, racionalne odnose koji poštuju opće vlasništvo, ali i privatno. Nakon svega što se dogodilo, nakon sadašnje krize, ta bi se priča morala zaključiti. Nitko nema koristi od neprestanog vraćanja u prošlost. Među novim vlasnicima koji su, kako se kaže, zaradili prvi milijun, profilirali su se oni koji vode održive sustave, i oni će opstati. Za ostale dvojim.“

Što je s 200 hrvatskih obitelji koje je Tuđman odredio da se obogate?

Ne znam je li on to doista izjavio, ali u javnosti se stvorio mit. Dvojim da Hrvatska ima toliko velikih obitelji. Ne znam imamo li toliko Jankovića, Šrotova, Bavčarja...“

Naši su svi propali, ako ne i bankrotirali.

“To je vrlo jednostavno: sve do čega su ljudi došli na lak način, uz veliku državnu potporu, a na globalnom tržištu nije imalo međunarodnu verifikaciju, moralo je proći kroz proces promjena. Ili će bankrotirati, ili će se zamijeniti vlasnička struktura. Primjerice, položaj **Gorenja** u Sloveniji bitno se razlikuje. Na glavnom teheranskom trgu visi velika reklama **Gorenja**. Ne očekujete ga u velikim svjetskim metropolama, ali **Gorenje** je tamo, jer ima globalni proizvod! Brojna druga poduzeća tjerala je pohlepa tijekom procesa prvobitne akumulacije kapitala. Neki su se opametili tijekom tog procesa, pribrali se i počeli čistiti viškove i bilance. Ostali, koji to nisu napravili, jer im trenutna politička garnitura nije pomogla, tijekom krize našli su se na udaru banaka i kamatnih mjera. Oni, kojima država još pomaže, za sada mogu izdržati visoke kamate koje kompenziraju putem drugih subvencija, ali

to je samo odgađanje neizbježnog scenarija, jer se političke garniture mijenjaju. Hrvatska i Slovenija imaju istinske ekonomske probleme na europskom i svjetskom tržištu. Slovenija je relativno uspješnija, ali niti mi, niti vi, nismo imuni na dječje bolesti...“

I država se previše upliće u gospodarstvo?

“Da, posredno i neposredno. Ne možete biti uspješni, ako se ne poštuje osnovno pravilo, da svi imamo iste pretpostavke. Sada imamo prvobitnu akumulaciju. Neke protagoniste s vremenom ćemo zaboraviti, za nekoliko godina više ih se nećemo niti sjećati.“

Radije nećemo spominjati imena, niti slovenska, niti hrvatska?

(Smijeh) “Neki će nestati, neki će opstati.“

Kako se Hrvatska bori s recesijom?

“Kada ste u krizi, probijate se dan za danom, prodajete obveznice kako bi zatvorili dugove. Podložni ste dnevnoj operativi, ne bavite se s ključnim strateškim problemima, jer vam nedostaje vremena. Danas 2 milijuna ljudi koji svaki mjesec ovise o državnom proračunu, predstavljaju prvi problem Hrvatske. To je praktično polovica stanovništva.“

Mislite na preveliku državnu upravu?

“Odnos između umirovljenika i zaposlenih je gotovo 1:1. Nezaposlenih je preko 300 tisuća. Taj sustav, od općinske do državne razine, jednostavno ne može opstati. Ili može, rasprodajom državne imovine ili novim zaduživanjem. Na taj način odlaže se suočavanje s realnim problemima. Sve su to posljedice pogrešne ekonomske politike, koja je dijametralno suprotna slovenskoj. Hrvatska se do te mjere deindustrijalizirala, da je danas ovisna o uvozu poljoprivrednih i industrijskih roba. Nema vlastitu industriju, vlastitu ekonomiju koja je sposobna natjecati se na svjetskom tržištu.“

Kada su se sve te pogreške uspjele nakupiti?

“Počelo je početkom devedesetih, tijekom rata, potpuno promašenom monetarnom politikom. Slovenija je imala politiku diferenciranog tečaja, a Hrvatska nikada. Inflacija vam je omogućavala određenu visinu ekonomskog života, a diferenciranim kamatama poticali ste određene ekonomske sektore. Kod nas su nestajali cijeli industrijski sektori, a zamijenili su ih trgovački lanci. Danas Hrvatska ima manju industrijsku aktivnost nego prije trideset godina! To je poražavajuće. Posljednja velika, nova kapitalna industrija bila je Petrokemija kod Kutine i to prije trideset godina. To su istinski hrvatski problemi! Još je veći problem što je narod kreativno umrtvljen. Svi očekuju određeni standard, ali ga, objektivno, ne možemo dostići. Ljudi su zato silno nezadovoljni. Kada bi se provela analiza proteklog desetljeća, došlo bi se do rezultata da su Hrvati jedan od najnezadovoljnijih naroda u Europi. Sami su procjenjivali da loše žive, da im uzimaju ono što im pripada, da raspodjela društvenog bogatstva nije pravedna, a zapravo to su bile najbolje godine standarda življenja za Hrvatske građane ikada.

Bila je to konjunktura?

“Ne samo konjunktura. Iz inozemstva je pristizao silan novac, koji se u Hrvatskoj distribuirao nekima više, nekima manje, ali ipak svima. Vozni park, ovdje, iza vaših leđa, odgovor je na to. Kada najprometniji prostor u Zagrebu usporedite s pariškim obeliskom, vidjet ćete da su zagrebački automobili u prosjeku bolji. To se moglo održavati isključivo s milijardama tuđeg novca. S jedne strane imamo nesretnu tečajnu politiku, a donedavno smo imali neodgovornu, populističku fiskalnu politiku. Fatalna privatizacijska pogreška u Hrvatskoj je što u zakon nismo napisali da se sve, što se tijekom privatizacije zaradi, automatski mora uplatiti u **Hrvatsku banku za obnovu i razvoj**, i tako vratiti u gospodarstvo. To je jedino logično. Hrvatskoj nužno trebaju reforme, radikalne reforme, koje neće biti jednostavne i bit će bolne.“

Mislite na mirovinsku? U Sloveniji se zbog nje digla velika prašina.

“Niti kod nas nije drugačije. Do sada se drugi mirovinski stup nije pokazao primjerenim, nije učinkovit kako se očekivalo, međugeneracijska solidarnost je neizvediva. Jednostavno, moramo se pogledati u ogledalo i priznati slabosti: premalo radimo, predobro živimo u odnosu na to koliko radimo, moramo postati racionalniji.“

Racionalniji...

“... u svemu. Morat ćemo shvatiti da se ne može trošiti bez pokrića, ako nema produktivnosti. Kao Hrvat, sramim se pritisaka za izgradnju velikih dvorana za rukometno prvenstvo. Druge države takve događaje uspješno su ostvarile i u manjim dvoranama. Naše dvorane nekoliko su puta veće od naših potreba. A koliko su nas koštale! Taj novac nikada se neće povratiti! A koliko je takvih slučajeva! Naravno, mnoge stvari su nužne. Ali ako nemaš novaca, odrekneš ih se! U krizi postoje drugi prioriteti. Očekivao sam da elita, premijeri, predsjednici, guverneri znaju što je nacionalni prioritet, i da će mobilizirati sve ostale. Tako je i s obiteljskom ekonomijom. Dijete nešto poželi, a otac i majka moraju znati kako će se s time nositi, pa odluče: tijekom ljetnih praznika ići ćeš na jednomjesečni tečaj engleskog, jer će ti koristiti, ali zato nećeš imati skupu odjeću i obuću i novi mobitel. Ta se logika u državi probija vrlo sporo, tim više zbog parlamentarne demokracije. Budimo realni: široke koalicije moraju zadovoljiti svoje članove, skupe su i u takvim razmjerima političkoj eliti nije jednostavno sastaviti hijerarhiju ciljeva bitnih za narod i državu te ih provesti u djelo.“

Hrvatska politička elita bavi se samo datumom ulaska države u Europsku uniju?

“Hrvatska je umorna od toga, sve to traje predugo. Ne kažem da je Hrvatska idealna država, bilo bi glupo takvo što tvrditi. Ali je ipak daleko ispred mnogih zemalja članica EU. Uz to je žrtva nedefinirane europske politike, koja ne zna što bi s jugoistokom Europe. Vi, Slovenci, imali ste ludu sreću i mudrost, jer ste se potkraj devedesetih priključili **CEFT**-i, i tako trasirali put u Europu. Osim toga, imali ste još jednu sreću, rat u Sloveniji nije bio težak i dugotrajan kao rat u Hrvatskoj. Europa mora znati da se procesi na jugoistoku neće rješavati ni u čiju korist, ako Hrvatska izgubi europski entuzijizam.“

Euroskepticizam raste?

“Mislim da ne. Kada za to dođe vrijeme, vjerujem da će Hrvati s dvotrećinskom većinom prihvatiti Europu. Zamislite da Dubrovčanin nije u Europi. Ili Vukovarac. Nema europske civilizacije, niti Mediterana bez Dubrovnika, Vukovara, Požege. Europa je prirodni prostor Hrvatske! Kada bi se Hrvatsku zaustavilo na tom putu, to bi imalo odjeka prema jugu te bi

nastalo područje nestabilnosti, a to mislim, nitko ne želi. Ne zaboravite da je Gavriilo Princip u Sarajevu pucao na Franza Ferdinanda. Sjetite se početka Drugog svjetskog rata i generala Živokovića koji je izvršio državni udar. Neprestano smo bili poligon velikih sila. To je područje važan komunikacijski koridor. Moja je velika želja da se otvori koridor od Drača u Albaniji, preko Bara u Crnoj Gori, hrvatskih Ploča, Splita, Šibenika, Zadra, Rijeke do Kopra u Sloveniji. Da bude prolaz prema Dunavu, u srednju Europu. Iako su Slovenci, Hrvati, Crnogorci, Albanci vrlo različiti, na zemljopisnoj karti smo jedna te ista komunikacijska točka, koja bi morala okrenuti barem dio prometa kapitala, robe, ljudi i investicija. Ovdášnji narodi imaju iskustvo Jugoslavije između dva velika svjetska bloka. Bio je to bipolarni svijet. Malo smo se udvarali Rusima, a malo dobivali novac od Amerikanaca da se ne bi previše zbližili s Rusima. Ta je igra vrlo dobro odigrana. Današnji svijet je multipolarnan, novi su globalni igrači. Ako budemo samo malo pametni i fleksibilni možemo profitirati kao globalna komunikacijska točka između njih i Europe i Europe s njima. Zato sam velik zagovornik što bržeg priključenja Hrvatske Europskoj uniji. Pristup Hrvatske i ostalih država iz regije nije veliko opterećenje za Europsku uniju. S izuzetkom Hrvatske, te zemlje nisu visoko zadužene, populacija je vrlo mala, natalitet nizak, ništa ne može destabilizirati pola milijardsku EU. Europi nedostaje čelništvo (leadership), ta je kriza dramatična. Osim toga, skupa je, konkurentnost joj opada. Nije sve počelo financijskom krizom! Kao što osnovni problem Hrvatske nije velik vanjski dug. Dug je posljedica svega što ne funkcionira. Do financijske krize u svijetu došlo je zbog strukturne krize. Dosadašnji gospodari svijeta više nisu konkurentni, o tome se radi.“

Trgovina danas sve diktira, kažete. Iako je novca manje nego trgovina?

“Čarobna sposobnost trgovaca da ugone našem materijalizmu, fascinantna je. Ali, čak i to jednom će biti iza nas, jednostavno moramo se naučiti biti neosjetljivi na iskušenja materijalnog svijeta i živjeti prema mogućnostima vlastitog budžeta. Kada smo vidjeli da je Njemačka u krizi, da su Nijemci bez posla i da Merkelova kao i Sarkozy u Francuskoj pomažu svojoj industriji, da su Britanci na cesti, bez posla, i mi Hrvati malo smo se probudili i spoznali da život u buduću neće teći po starom. O brzini našeg izlaska iz krize ovisi tempo vraćanja optimizma. Ljudi brzo zaboravljaju teška vremena. Samo da kriza u Japanu ne bude još gora. Pretpostavljam da se Japanci za pet godina neće sjećati ovoga što sada proživljavaju. Tako je bilo i s Hrvatima nakon rata, to je obrambeni mehanizam. Psihološki vid krize vrlo je važan, sposobne vlade, sposobna monetarna vlast mora ga imati pred očima. U pravom trenutku moraju ohrabriti potrošnju, investicije. Strah od nečega može biti motivirajući, a samo trunčicu dalje imat će paralizirajući učinak. Na to treba jako paziti.“

Gdje smo sada, svi skupa?

“Pokazalo se da će Njemačka prva izaći iz krize, jer ima najhrabriju izvoznu ekonomiju. Nije se cijeli svijet iz istih razloga našao u krizi. Arapski svijet bio je najmanje pogođen. Slovenska priča drugačija je od Hrvatske, imali ste manje industrijskih žrtava. Slovenska tečajna politika do ulaska u eurozonu posve je drugačija od hrvatske s kunom. Očekujem kontinuiran blagi oporavak. Monopolarni svijet definitivno je nestao i zamijenio ga je multipolarni, pojavili su se novi svjetski gospodari, koji traže svoje mjesto u novoj denominaciji. Pretpostavljam da će i u buduću dolaziti do izmjene oporavka i ponovnog zapadanja u krizu, koja će za neke trajati duže, a za neke kraće. Ta kriza u stvarnosti nije financijska. Kada bi bila, netko u Londonu, Tokiju ili New Yorku pospješio bi dotok novca i tako je riješio. Danas se više ništa ne može

predvidjeti. Nemamo novih globalnih tržišta. Ne gajim iluzije da Afrika može biti veliki potencijal. Nema novih tehnologija. Bavit ćemo se distribucijom onoga što postoji. Alternativni izvori energije još uvijek nisu učinkoviti u ekonomskom smislu. Kratkoročno, nisam optimist. Dobro moramo promisliti o tektonskim pomicanjima oko nas. Nipošto ne bi želio da rat u bilo kojem dijelu svijeta potakne ekonomski razvoj.“

Kriza, dakle, nije financijska, nego?

“Ekonomska, politička, strukturna. Naše ekonomije imaju mali volumen, ne možemo igrati velike igre. Međutim, radi se o tome, jesmo li uopće sposobni igrati. Zato toliko naglašavam onaj koridor. Države na tom koridoru jednostavno moraju zaigrati kao robne marke.“

Kakav glas, u tom smislu, bije Hrvatsku?

“To mi vi morate reći!“ (Smijeh.)

A Sloveniju?

“To vam mogu reći. (Smijeh.) Vi, Slovenci, znali ste što želite. Imali ste kontinuitet političke elite. Koncem osamdesetih odredili ste jasne političke ciljeve, tijekom devedesetih ste ih ostvarili, i jednostavno je moralo doći do rezultata. Međunarodne financijske institucije kritizirale su Sloveniju, jer nije slijedila njihove upute, zbog čega ste imali visok rast, i po meni, najkvalitetniju tranziciju, usprkos svemu. Za moje pojmove, Slovenija je pozitivan primjer na koji se treba ugledati. Sretan sam da je naš zapadni susjed, i žao mi je da imamo sporove koji su, budimo realni, previše ispolitizirani. Ako emocije ostavimo po strani, mislim da bi se razumni ljudi složili sa mnom. Netko će reći da sam patetičan, emocionalan, ali ne radi se o tome. Jednostavno smo bliski, i to je to.“

Kada odlazite u kupovinu, kupujete li hrvatsko?

“HGK je započela akciju *Kupujmo hrvatsko*. Krenuli smo promovirati 'izvorno hrvatsko' i 'hrvatsku kvalitetu'. **Coca-Cola** ima na svojoj vodi *Bistra* oznaku 'izvorno hrvatsko'. **Pivovarna Laško** u Splitu je sudjelovala u akciji *Kupujmo hrvatsko*. Ranije smo razgovarali o kvaliteti naših tajkuna. Preživjet će samo najbolji! Oni koji su konkurentni. Trenutno oko 400 proizvoda nosi oznaku 'izvorno hrvatsko' i 'hrvatska kvaliteta'. Kada bi imali 4000 proizvoda izašli bi iz krize. Kada bi ih imali 40 tisuća bili bi bogata država. Naravno, ne mislim da se moramo zatvoriti i kupovati isključivo hrvatsku robu. Ako je *Poli* dobar, jest ću ga. Ako je neka pralina bolja od *Bajadere*, učinit ću sve da naša bude još kvalitetnija. Iako, *Bajadera* ne može biti bolja nego što je. (Smijeh.)

Vi Hrvati kupili ste Drogu...

(Smijeh.) Ništa mi nismo kupili!! U stvarnosti je **Droga** u vlasništvu banaka koje su financirale **Atlantic grupu** prilikom kupovine. Koliko je vlastitog kapitala uloženo u bilance, samo se po tome može mjeriti čije je što.“

Dobro, ako hrvatski Agrokor kupi 23 posto Mercatora, hoće li ga imati Agrokor ili banke?

“Pa, banke!“

Ista priča?

“Ista priča! Banke su zaglavile u loše vođenim slovenskim poduzećima i sada se žele spasiti.“

Previše su kreditirale.

“Multinacionalne kompanije, u stvari, ne zanimaju tako mala poduzeća. Emil Tedeschi sa svojim menadžmentom može učiniti sve za **Drogu**, pa će svejedno svake godine morati igrati igru kakvu nameću banke. Jednako tako i **Agrokorov** Ivica Todorić. Banke su ključne. Smanjile su vlastiti rizik. To je smisao tih operacija.“

Mercator – Agrokor kako će se okončati?

Ne znam. Ako slovenska vlada kod banaka uspije isposlovati povoljnije kreditiranje, **Pivovarna Laško** neće se prodati. U suprotnom slučaju hoće, i to najboljem ponuđaču. I opet, sve u interesu banaka.“

U Sloveniji postoji strah, kao, Hrvati će uzeti naš Merkator.

“Kada sam bio ministar gospodarstva, u više navrata susreo sam se s vašim tadašnjim ministrom Tajnikarom, koji mi je uvijek govorio: 'Vratite nam **Elan** i sve ćemo se dogovoriti.' U političkom smislu, simbolično, **Elan** mu je bio važan. Ništa dramatično nije se dogodilo. Realnost je takva, da je prijašnji vlasnik poduzeća **Droga Kolinska** zapao u velike probleme, baš kao i **Pivovarna Laško**, zato su se banke uplele, i do prodaje je moralo doći. Ako slovenska država želi da **Mercator** ostane njezina robna marka, mora se sa svoje strane potruditi i svojim kanalima osigurati kapital. Neosporno je da će **Mercator** i dalje kvalitetno poslovati. Ako Todorić uđe, poduzeće neće niti u tehničkom smislu, niti razvojno stagnirati. To ne mogu zamisliti.“

U Slovenij se misli da Agrokor želi uz pomoć Mercatora popraviti svoje bilance.

“Nije to tako jednostavno! **Mercator** mu u velikoj mjeri može olakšati, ali nema dvojbe da je **Agrokor** kvalitetno poduzeće. Zapravo je velika enigma sudbina cjelokupne trgovine na našim prostorima. Hoće li **Agrokor** integrirati **Mercator**, ili će doći do drugačijeg oblika povezivanja... Pravi izazov bit će kada se pojavi prvo, pravo trgovačko ime, kao konkurencija ili poduzetni ponuđač. To nije tako daleko.“

Srbi su već prodali svoju Deltu i to znatno većem belgijskom trgovcu.

“Moguće da je to početak šire operacije.“

Već se nagada koje će veće poduzeće pojesti npr. i Agrokorov Konzum i slovenski Mercator.

“Moguće je da su Belgijanci preuzeli Deltu jer im je netko drugi ponudio zamjenu interesne sfere negdje drugdje. Mnoge stvari ne znamo, ili barem meni nisu znane. U svakom slučaju znam da će i Tedeschi i Todorić čuvati poslovanje. Uvjeren sam da neće otpuštati radnike. Moraju voditi računa o konkurenciji, a mogu se pojaviti i novi igrači.“

Kada se Agrokor počeo zanimati za Mercator, Slovenci su se zabrinuli...

“...da na policama *Mercatora* više neće biti slovenske robe?“

Da, kao što *Laškog* piva nema na *Konzumovim* policama?

“Svaki vlasnik bit će racionalan. Neće mijenjati kapetana, ako je prvoklasan, pogotovo ako je kapetan domaće proizvodnje. Ako je *Laško* pivo prvo u svojoj kategoriji, ostat će na policama. Trgovački lanci, kao što su *Konzum* u Hrvatskoj, i *Mercator* u Sloveniji, uvijek će se lakše dogovoriti s *Laškim* nego s *Heinekenom*, a to se često zaboravlja. Trgovac ima interes imati na policama nacionalnog lidera jer se s njim u pravilu postižu najbolji uvjeti i jača vlastita pozicija..

Što znače veliki prosvjedi koji se u Zagrebu odvijaju već nekoliko tjedana?

“Za mene je to velika enigma. Različite društvene skupine od facebookovaca, koji su počeli, do seljaka, nisu se udružile, nisu koordinirane. Mislim da su prosvjedi počeli spontano, ali vrlo lako mogu prijeći u zonu manipulacije, jer ih bilo tko vrlo lako može izmanipulirati. Za sada se to ne događa, barem ne radikalno. Ali, pogledajte apsurd: u Hrvatskoj je najpopularnija osoba guverner središnje banke Željko Rohatinski, onaj koji je sa svojim prethodnicima najviše doprinijeo da imamo toliki broj nezaposlenih ..“

Što znače milijarde kuna koje je guverner upravo pustio u hrvatsko gospodarstvo?

“ Hrvatska prvi put nakon mnogo godina ima vladu koja pokušava stabilizirati proračun, a guverner i dalje temeljnim uspjehom smatra stabilnost tečaja i cijena, a ne zaposlenst nacionalne ekonomije što bi bilo logično. Na žalost u Hrvatskoj mu i velikim dijelom zakonska rješenja idu u prilog. Uostalom u najgoroj krizi tijekom 2008. i 2009. godine pa i 2010. ne reagira, i kada je izgubljeno više od 100.000 radnih mjesta evo ga kao viteza na bijelom konju.

Nedavno sam u šali društvu rekao kako bi guverner doista trebao preuzeti vlast, jer je nužno da se ova predstava odvijee do kraja, jer će tek tada biti moguće racionalno razgovarati o problemima.“

Ankete već vide guvernera Rohatinskog u prvim političkim redovima.

“Nadam se da je to na tragu ovoga što sam izgovorio u šali..“

Što je sve bilo pogrešno?

“Neprilagođena tečajna politika prije svega. Ona je razorila najzdraviji dio hrvatskog gospodarstva, a to je ono izvozno orijentirano. Da je bila drukčija tečajna politika, danas bi neki drugi bili zvijezde ekonomskog neba u Hrvatskoj, a ne oni koji su se na takvoj tečajnoj politici bogatili, u skute države daleko od međunarodne konkurencije. Ovim ne umanjujem odgovornost fiskalne populističke politike.

A novih heroja nema?

“Rekao sam Vam, dok su glavni junaci oni koji žive na nereálnom tečaju, a država ih na različite načine subvencionira i štiti nema prostora za stvarne heroje.

Tko će biti u vladi nakon parlamentarnih izbora?

“Teško je reći, vrlo teško. Do kraja će biti neizvjesno Pogotovo ako se kampanja personalizira . Osim toga postoje naznake da bi dio sindikalne i poslodavačke scene mogao stupiti na političku scenu...”

Vi ste gospodarstvenik, svuda oko vas je kriza. Što vam se čini, kako se s time nosi vaša premijerka Kosor?

“Nitko pametan ne bi bio u njezinoj koži. (Smijeh.) Naslijedila je kabinet i reorganizirala ga, takoreći, za vrijeme rada, i to u (pred)izbornoj godini. Probleme ima u strukturi svoje stranke s kojima se tek treba suočiti koja je posljedica dva velika obračuna u stranci , s Pašalićem, a kasnije sa Sanaderom. Ona svoju tek gradi.

U stranci nema jaki ekonomski tim , a to je u ovom trenutku najvažnije. HDZ se dvadeset godina bavio općepolitičkim pitanjima, a s ekonomijom slabo.

U datim okolnostima pokazuje zavidnu snagu.

Posebni izazov za nju ali i za šefa opozicije je otvaranje međusobnog dijaloga jer ni jedni ni drugi sa svoje pozicije sami ne mogu rješavati stvarne nacionalne probleme, čak i da dođe do promjene vlasti. Veliki dio stanovništva egzistencijalno zavisano od proračuna, demografska slika Hrvatske, vanjski dug, mirovinski i zdravstveni fondovi , u krajnoj liniji ulazak u EU su izazovi za svih, a ne za bilo koga pojedinačno ma kako bio jak.

Što će u udžbenicima pisati o odbjegli, za korupciju osumnjičenom, mjesecima pritvorenom bivšem premijeru?

“ Sanader je imao priliku biti u udžbenicima, u povijesti naroda, ali ju je prokockao. Mogao je biti moderan, europski orijentiran lider desnog centra. Hrvatskoj je trebao takav političar - dobro je počeo, a onda se izgubio. Bojim se da povijest neće govoriti o njemu.”

Vi više ništa nemate s HDZ-om?

“Imam, živim u Hrvatskoj, gdje HDZ vlada.” (Smijeh.)

Mislila sam da više niste član vladajuće stranke.

“Nisam. Na predsjedničkim izborima nisam se kandidirao kao član HDZ-a, i izbrisali su me iz članstva stranke.”

Je li vam danas žao što niste na Pantovčaku, što niste predsjednik države?

“Osjećam se dvojako. Sretan sam što unatoč svim obavezama mogu živjeti normalnim životom. A opet, uz sav respekt prema radu predsjednika Josipovića, žao mi je što Hrvatska ne povlači one poteze za koje ja mislim da su nužni. Sa suradnicima u Hrvatskoj gospodarskoj komori otvarao sam procese gospodarske integracije u jugoistočnoj Europi i time jačao poziciju HrvatskeSada bi morali definirati odnos tog područja s Europom i ostatkom svijeta. Ostvarenje tog izazova mi nedostaje. Imao sam 29 godina kada sam se našao u pokretu koji se zvao HDZ, koji je u planu imao stvaranje samostalne Hrvatske. Bio je rat, teško ali prelijepo doba velikih emocija, nakon rata umjesto ekonomskog uzleta i prosperiteta doživio sam mnoga razočaranja. No duboko vjerujem da danas kad imamo samostalnu suverenu hrvatsku

državu, imamo i priliku biti bolji nego što smo bili do sada. Uostalom to je naša obveza prema generacijama koje dolaze..“

U Hrvatskoj, kao i u Sloveniji, kaos traje već dvadeset godina. Što je ispod crte, hrvatski plusovi i minusi?

“Plus je što imamo državu i što smo je upisali u katastar. Preboljeli smo neke dječje bolesti. Razvili smo tolerantnije društvo, promjenu vlasti bez nereda. Ekonomska politika bila je loša. Odjenuli smo frak na izlizane cipele.